

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

University of Lapland

This is a self-archived version of an original article. This version usually differs somewhat from the publisher's final version, if the self-archived version is the accepted author manuscript.

Toimintatutkimuksella ilmiölähtöisyyttä ja sidosryhmäymmärrystä lainoppiin

Päläs, Jenna; Hakkarainen, Maria

Published in:
Matkailututkimus

DOI:
[10.33351/mt.124695](https://doi.org/10.33351/mt.124695)

Julkaistu: 01.01.2023

Document Version
Julkaistu PDF-muodossa, tunnetaan myös nimellä tietueversio

Citation for pulished version (APA):
Päläs, J., & Hakkarainen, M. (2023). Toimintatutkimuksella ilmiölähtöisyyttä ja sidosryhmäymmärrystä lainoppiin: havaintoja lainopin ja matkailututkimuksen välisestä vuoropuhelusta. *Matkailututkimus*, 19(1), 55-62.
<https://doi.org/10.33351/mt.124695>

Document License
CC BY-SA

Toimintatutkimuksella ilmiölähtöisyyttä ja sidosryhmäymmärrystä lainoppiin – havaintoja lainopin ja matkailututkimuksen välisestä vuoropuhelusta

Phenomenon-centric perspectives and stakeholder knowledge to doctrinal legal research through action research – some observations on the dialogue between law and tourism studies

*Jenna Päläs, Itä-Suomen yliopisto
Maria Hakkarainen, Lapin yliopisto*

Abstract

Online platforms and sharing economy have introduced new service concepts and models of collaborative consumption into the tourism industry. Moreover, platform-based production of services has enriched the field of actors of the tourism sector leading to many fold questions how responsibilities form within the new service context. From the legal perspective, application of laws into platform-induced activities has proven to be challenging. Thus, phenomenon-centric knowledge is required in order to regulate and govern the evolving tourism services and producers in an effective and just manner. In this article, we share our experiences and observations on the potential of the action research strategy as a transdisciplinary tool combining tourism studies and law, especially legal doctrinal research. We claim that action research as a research approach does not only enable methodological pluralism, but it also produces knowledge and arguments that serve different roles for different types of legal research. For doctrinal legal research, action research can produce knowledge in the field of consequences, for instance, knowledge on which outcomes are aligned with the values and legal principles behind legislation. This, in turn, has a paramount value in legal reasoning.

Johdanto

Alusta- ja jakamistalouden trendit ovat tuoneet matkailualalle uusia palveluntuottamisen malleja toimijoiheen sekä johtaneet lukuisiin sääntelyä koskeviin epäselvyyksiin. Alustavälitteinen palveluiden tuottamisen yleistymisen ja toimijakentän monipuolistuminen edellyttävät tietoa siitä, miten jakamistalouspohjaisen matkailun vastuullisuutta voidaan ohjata ja säännellä. Ilmiöön kiinnittyvän vastuullisuuden ymmärtäminen kuitenkin edellyttää, että ilmiön rakenteita tarkastellaan laajemmissa kokonaisuuksissa ja eri näkökulmien, käsittejärjestelmien ja tieteenalojen vuorovaikutuksessa. Tässä kirjoituksessa esittelemme kokemuksiamme ja havaintojamme toimintatutkimuksen mahdollisuuksista toimia poikkitieteellisen tutkimuksen sijana. Kirjoitus keskittyy oikeustieteiden alle lukeutuvan lainopin ja matkailututkimuksen vuoropuheluun. Tarkastelemme, kuinka toimintatutkimuksella voidaan lisätä lainopillisen tutkimuksen ymmärrystä vaihdannan ilmiöiden

sidosryhmistä ja oikeuden vaikutuskentästä. Esitämme, että toimintatutkimusprosessi on yksi keino tuoda oikeusjärjestykseen kohdistuvaa tutkimusta lähemmäksi sosiaalista todellisuutta eli herkemmäksi empiirisille ulottuvuuksille. Siten toimintatutkimus myös välittää matkailututkimuksen tuloksia lainopilliseen tutkimukseen ja mahdollisesti myös oikeudelliseen päätöksentekoon eli oikeuteen itseensä.

Pohdintamme tapahtuu refleктоimalla Vastuullisuus ja arvonluonti jakamistaloudessa (Jaava) -hankkeessa¹ tehdyn tutkimusprosessin perusteella, miten toimintatutkimus rikastutti aineistoa, tuotti näkökulmia poikkitieteellisille havainnoille ja mahdollisti ilmiöymmärryksen lisäämisen. Hankkeessa tutkimme vastuullisuuden rakentumista matkailun jakamistaloudessa sosiaalisen toimiluvan, arvonluonnin, yhteiskuntavastuun ja oikeudellisen alustavastuun näkökulmista. Hankkeen työpaketit ja toimenpiteet kiinnityivät osaksi menetelmälliseksi toteutustavaksi valittua toimintatutkimusprosessia. Toimintatutkimuksen päätavoite oli kasvattaa osallisten ymmärrystä jakamistaloustilasta omasta toimijapositiona nähden. Ymmärryksen lisäksi osalliset tavoittelivat konkreettisia käytännön toimintamalleja oman toiminnan kehittämiseen sekä mahdollisia suosituksia tai linjauksia ilmiötä koskettavaan kansalliseen toimintaan, kuten jakamistaloutta koskevaan sääntelyyn.

Toimintatutkimuksen keskeinen oikeudellinen ja lainopillinen tiedonintressi oli oikeustilan epäselvyyden ja sääntelyn soveltamishaasteiden ymmärtäminen matkailun jakamistalouden vastuullisuuden rakentumisessa. Jakamistalous on tuonut mukanaan laajoja epäselvyyksiä liittyen sääntelyn soveltumiseen ja sääntelykeinojen riittävyteen, mikä on muun ohella merkinnyt myös palvelutuotannon vastuurajojen hämärtymistä ja alustalouteen sovitettujen vastuullisuuden tarkastelun tarvetta (ks. mm. Päläs & Määttä, 2019; Davidson, Fink & Infranca, 2018). Siten oikeudellisesti kiinnostavaa oli valitussa sääntely-ympäristössä toimivien sidosryhmätodellisuus eli osallistujien ymmärrys sekä tutkija-reflektiot ilmiön ja oikeuden välisistä kitkakohdista. Nimittäin oikeuslähde- ja asiakirjafokusoituneena tutkimustapana lainoppi sivuuttaa ilmiötä sosiaalisesti rakentavat, ihmisten vuorovaikutuksessa tuottuvat ulottuvuudet (mm. Tuori, 2002; Ervasti, 2017; Alvesalo-Kuusi & Kumpula, 2021), jotka puolestaan ovat olennaisia vastuullisuuden yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. Koska toimintatutkimus on oikeustieteissä varsin tuntematon tutkimusstrategia (Hurmerinta-Haanpää, 2021), haluamme avata keskusteltavaksi sen potentiaalin etenkin lainopille. Aluksi esitämme pohdintaa lainopin rajoista ja empiiristä katveista. Tämän jälkeen tarkastelemme toimintatutkimusaineistosta piirtyvää kuvaa matkailun jakamistalouden oikeustilan epäselvyyden vaikutuspiiristä. Lopuksi esitämme toimintatutkimuksen kontribuution muotoja lainopin ja matkailututkimuksen näkökulmasta.

Lainopin rajoista ja juridiikan empiirisistä katkoksisista

Oikeustiede on Suomessa ja kansainvälisestikin yhä voimakkaan keskittynyt oikeusdogmaattiseen tutkimukseen eli lainoppiin (mm. Aarnio, 1997; Ervasti, 2017; Koivisto, 2021).

¹ Vastuullisuus ja arvonluonti jakamistaloudessa (Jaava), Business Finland/EAKR, 2020–2022, Lapin yliopisto, Matkailun tutkimus- ja koulutusinstituutti. Ks. hankeinfo ja tulokset www.shareabletourism.com.

Lainoppi on oikeuslähteisiin ja oikeusnormiainekseen kohdistuva ja niihin perustuva tutkimusala, joka pyrkii selvittämään voimassa olevan oikeuden sisältöä valitussa oikeuskysymyksessä tai tulkintatilanteessa tulkintasuosituksia tuottaen (Klami, 1980; Aarnio, 1997). Tieteellisenä, oikeudellis-normatiivisena käytäntönä tulkintalainoppi on läheisessä yhteydessä juristiprofession ammattikäytäntöön; niin tutkija, viranhaltija kuin hallinto-oikeuden tuomarikin tuottavat lausumia siitä, miten voimassa olevaa oikeutta on tiettyssä tapaustilanteessa tulkittava (Aarnio, 1975; Klami, 1980; Siltala, 2003; Alvesalo-Kuusi & Kumpula, 2021). Lainopin tehtävänä pidetään lisäksi oikeusnormien systematisointia. Systematisointitehtävällä tarkoitetaan oikeusnormien jäsentämistä johdonmukaisiksi kokonaisuuksiksi sekä eri normien välisten yhteyksien tutkimista (mm. Aarnio, 1975, 262 ss.; Aarnio, 1997, 43–45). Lainoppi siten itse osallistuu oikeuden uudistamiseen esimerkiksi kehittämällä eri oikeudenalojen perusteorioita, yleisiä oppeja sekä käsitteistöä ja oikeus- tai tulkintaperiaatteita (Tuori, 2002; Tolonen, 2003, s.5).

Lainoppia on jo pitkään kritisoitu tietynasteisesta empiriavajeesta. Se esimerkiksi sivuuttaa lakien syntyprosessien, vaikutusten ja muiden sosiaalisten kontekstien merkitykset sekä oikeuden luonteen yhteiskunnallisen vallankäytön välineenä (Ervasti, 2017; Alvesalo-Kuusi & Kumpula, 2021). Oikeus näyttäytyykin lainoppineille tietyllä tapaa itsenäisenä, sen omiin sisäisiin sääntöihin perustuvana ja tietyssä määrin yhteiskunnasta erillisenä tai autonomisena järjestelmänä (Klami, 1980; Kekkonen, 1988; Karhu, 2018). Toisinaan empiriavaje saattaa selittyä lainoppineiden epäkiinnostuneisuudella oikeuden yhteiskunnallisia konteksteja kohtaan, mitä selittää lainopin identifioiminen ensisijassa juristiprofession tulkintatarpeita palvelevaksi käytännöksi (Minkkinen, 2017; Minkkinen, 2021). Lainoppia on lisäksi katsottu vaivaavan *makroajattelun puute*. Oikeudellista ajattelua ohjaavat yksittäisrelaatioista muodostettavat yleistyksen eli yleiset abstraktiot tai subjektipositiot, jotka eivät aina heijasta reaalitodellisuutta, mutta saavat roolin makrotason ratkaisumalleina, joiden ohjausvaikutusta ei välttämättä ennakoita lainkaan (Makkonen, 1981; Klami, 1996; Päläs, 2022). Uusien ilmiöiden rakenteiden ja sidosryhmätodellisuuden ymmärtäminen ja käsitteellistäminen oikeuden kielelle edellyttävät kuitenkin tukeutumista oikeuslähteitä monipuolisempaan tietoon.

Konkretninen esimerkki lainopillisen tulkinnan ja tulosten rajallisuudesta matkailun jakamistaloudessa on asuintilojen lyhytaikaisuutustensallittavuutta koskeva problemaatiikka. Vain selkeät *salahotellitapaukset*, joissa asuinkäyttöön kaavoitetulla alueella sijaitsevasta kerrostalosta luovutetaan liiketoiminta- ja majoitustarkoituksessa usea asuinhuoneisto, ovat oikeudellisesti selkeästi arvioitavissa (mm. Päläs & Hovila, 2020; Päläs, Hovila & Hakkarainen, 2021). Sen sijaan lainopillinen aineisto ei tällä hetkellä tuota yksiselitteistä ja yleispätevää vastausta sallitun asuintilan lyhytaikaisuutuksen ja lupaa edellyttävän eli lähtökohtaisesti kielletyn ammattimaisen majoitustoiminnan erottelemiseksi.

Ensinnäkin luvanvaraisuutta määrittelevä maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 125.5 §² on luonteeltaan yksittäistapaukselliseen harkintaan perustuva joustava normi, eikä muus-

2 MRL 125.5 §:n mukaan asuinhuoneiston olennainen käyttötarkoituksen muutos edellyttää rakennuslupaa. Asuinhuoneiston käyttö majoitustilana on lähtökohtaisesti lain tarkoittama olennainen muutos. Epäselvyys on liittynyt siihen, milloin asuinhuoneistojen lyhytaikaisuutus on asuinkäytöstä olennaisesti poikkeavaa majoituskäyttöä. MRL korvautuu mm. 1.1.2025 voimaan tulevalla rakentamislilla (751/2023), joka ei muuta tältä osin oikeustilaa.

sa voimassa olevassa asuinhuoneiston käyttötarkoitussääntelyssä ole majoitustoimintaa ja asumiskäyttöä erottelevaa yksiselitteistä kriteeriä (Päläs, 2020; Päläs, Hovila & Hakkarainen, 2021). Toiseksi käyttötarkoitussääntely on kehittynyt aikana, jolloin digitaalisia alustoja tai yksityishenkilöiden välistä laajamittaista massavaihdantaa ei ollut. Sääntely perustuu aina tietyille *intressiasetelmalle*. Siksi lainopillinen induktiivinen ajattelu kohtaa ongelmia muuttuvassa maailmassa (Makkonen, 1981), ja yhdenmukaisuudelle rakentuvat oikeuden abstraktiot ja yleistyksen etäännyvät monimuotoistuvasta sosiaalisesta todellisuudesta (Pöyhönen, 2003; Karhu, 2018; Päläs, 2022). Käyttötarkoitussääntelyn tuntemia tyyppitilanteita ovat lähinnä pidempiaikainen asumiskäyttö, ammattimainen majoitustoiminta tai asuinhuoneiston osittainen liikekäyttö (Päläs, 2022). Lait tai oikeudellinen käsitteistö eivät siten täysin tunnista asuinhuoneistojen uusia käyttötapoja, kuten vertaismajoittamista ja työn monipaikkaisuudesta johtuvaa lyhytaikaisasumista.

Toimintatutkimuksen havainnot oikeustilan epäselvyyksien vaikutuspiiristä

Matkailun jakamistalous on tuonut majoitus- ja elämysmarkkinoille uudenlaisia mikrotoimijoita, kuten yksityishenkilöitä, itsensätyöllistäjiä ja pienyrityksiä. Keskeisinä jakamistalouden toimijoina ja vastuullisuuden rakentumiseen liittyvinä ympäristöinä näyttäytyivät myös taloyhtiöt sekä isännöintitoimistot (Jutila, Hakkarainen & Päläs, 2020, s.6). Asuinhuoneistojen lyhytaikaisuutukset eivät myöskään rajaudu vain *Airbnb-* tai *Booking.com*-alustoihin. Ilmiöön limittyvät myös jälleenvuokraustoimialan yritykset (mm. *Forenom*, *Kotimaailma*, *Easyhomes*), jotka vuokraavat asuinhuoneistoja edelleen käytettäväksi erilaisiin asumis- ja majoittumistarkoituksiin erilaisille loppukäyttäjille, kuten vakuutusyhtiöille, työmatkalaisille ja matkailijoille. Asuinhuoneistojen lyhytaikaiskäyttö sitoi myös kunnalliset rakennusvalvontaviranomaiset osaksi matkailun jakamistalouden keskeistä toimijakenttää juuri käyttötarkoitussääntelyn välittämänä. Uusien toimijoiden tulo matkailualalle on johtanut erilaisiin sääntelyn ja toiminnanharjoittamisen välisiin yhteensovitusongelmiin.

Java-hankkeen toimintatutkimusaineistossa korostuivat asuinhuoneistojen käyttötarkoitukseen ja ylipäättänsä matkailun jakamistalouteen liittyvät sääntelykysymykset. Usea toimintatutkimukseen osallistunut esitti sääntelyyn kohdistuvia näkemyksiä, ja etenkin asuinhuoneistojen lyhytaikaisuutusten oikeustilaa pidettiin epäselvänä. Kunnalliset rakennusvalvontaviranomaiset ovat toivoneet sääntelyn selkiyttämistä, sillä oikeuskäytännön ei ole koettu antavan riittävän selkeää tulkintaohjetta toiminnan sallittavuuden arvioimiseksi yksittäistapauksessa. Rakennusvalvontaviranomaisiin on myös kohdistunut vaatimuksia puuttua lyhytaikaisuutustoimintaan esimerkiksi kuntalaisten taholta. Toisin sanoen aineistomme perusteella viranomaiset ovat keskeisiä vastuusubjekteja jakamistaloudessa. Käyttötarkoitussääntelyn soveltaminen uudessa toimintaympäristössä sekä viranomaistoimintaa ohjaavat normistot tarkoittavat haastavaa työnsarkaa viranomaisille. Myös jälleenvuokrausyrietykset ja lyhytaikaisuutustoimiala näkivät uuden sääntelyn tarpeellisena, paitsi oman toiminnan legitimitietin perustana, myös viranomaiskäytännön yhdenmukaistajana sekä omana toimintaedellytyksenä.

Pohdintoja toimintatutkimuksen kontribuutiosta lainopille ja lainopin annista matkailututkimukselle

Toimintatutkimuksella voidaan saavuttaa pragmaattinen yhteys lainopin tuottamien havaintojen ja sosiaalisen todellisuuden välille. Se erittelee valitun ongelmakentän ulottuvuuksia tiettyyn kontekstiin sidottuna ja osallistujalähtöisesti (esim. Bradbury, 2015), mikä sisältää mahdollisuuden lainopin kontekstuaalisuuden vahvistamiseksi. Toimintatutkimusprosessissa oikeuden sisäisestä näkökulmasta ponnistavat havainnot sijoittuvat osaksi arkielämän toimintaympäristöä, ja valottavat oikeuden käytännön vaikutuspiiriä (*law in action*) (Houh, & Kalsem, 2014; Bhat, 2019; Hurmerinta-Haanpää, 2021). Toimintatutkimus tuottaa tietoa sidosryhmälähtöisesti oikeuden normatiivisesta vaikutuskentästä subjekteineen, minkä vuoksi lähestymistapana se sopii hyvin oikeusmuotoilun (*legal design*) projekteihin (Hurmerinta-Haanpää, 2021). Osallistujien tuottamaa ongelmamäärittelyä havainnoimalla voidaan ymmärtää oikeusmuotoilun tarpeita laajemmin oikeustilan epäselvyyksiä eli auttaa vastaamaan kysymykseen, mistä oikeustilan koetussa epäselvyydessä on oikeastaan kysymys.

Lainkäyttäjien käsitykset ja sääntelyn käytännön vaikutukset mielletään tyypillisesti oikeussosiologisten tai muiden oikeuden ulkopuolelta tulevien tutkimusintressien kohteiksi (Alvesalo-Kuusi & Kumpula, 2021; Tuori, 2002). Sidoryhmäymmärrys edistää lainopillisen tutkimuksen vaikuttavuutta ja käytettävyyttä. Esimerkiksi kunnallisten viranhaltijoiden käsitykset voivat paljastaa sääntelyn aukkoja, ristiriitaisuuksia tai muita ongelmia sekä tuottaa tietoa tulkintasuositusten ja viranomaiskäytäntöjen kehittämiseen. Toimintatutkimushavainnot voivat toimia myös sytykkeinä lainopillisille tutkimusteemoille ja opetukselle (Wangerin, 1997) paljastaen uusia tutkittavia yhteyksiä teoreettisen lainopin kentällä. Tästä esimerkkinä voidaan mainita asuinhuoneistojen lyhytaikaisuovutustoiminnan myötä aktualisoituneet viranomaisen selvittämismääräyksen laajuutta sekä viranomaistoiminnan lakiperusteisuutta koskevat lainopilliset tutkimustarpeet (Päläs, Hovila, & Hakkarainen, 2021). Lisäksi menetelmällisen pluralismin mahdollistavana toimintatutkimus kykenee vapauttamaan lainopin juristiprofessiota palvelevasta roolistaan ja avaa mahdollisuuksia modernin huippututkimuksen vaatimukset täyttävään *oikeus- ja yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen* (Minkkinen, 2017).

Yhteistoiminnallinen prosessi tuottaa tietoa oikeussäännösten tulkinta-asetelman vaikutuskontekstista, jolla on oikeuslähteopillisesti arvoa etenkin *reaalisina argumentteina*. Reaalisissa argumenteissa on kysymys viranomais- ja tuomioistuin harkinnassa tapahtuvasta ratkaisuvaihtoehtojen punnintaa ohjaavista perusteluista eri ratkaisumallien yhteiskunnallisista, etenkin taloudellisista seurauksista. Oikeuslähteinä reaaliset argumentit vahvistavat argumentaatiota ja ratkaisun vakuuttavuutta (Aarnio, 1982; Alvesalo-Kuusi & Kumpula, 2021). On kuitenkin väitetty, että sisällöllisesti reaalin harkinta tuottaa irreaalisia ja spekulatiivisia eli empiirisesti täsmentymättömiä argumentteja. Reaaliset argumentit eivät välttämättä perustu selvitykselle ratkaisumallien tosiasiallisista vaikutuksista (Klami, 1996). Lainopillisen ja yhteiskuntatutkimuksen yhdistävällä toimintatutkimuksella on mahdollisuus tuottaa empiirisesti kestäviä seurausargumentteja, jotka ovat vahvemmin sidoksissa toimijakontekstiin ja sidoryhmätodellisuuteen. Kontekstiyymmärrys tarjonnee

mahdollisuuksia myös *lain- ja oikeusanalogiaan* perustuvalla argumentaatiolla. Yksinkertaisten analogisissa tulkinnoissa esimerkiksi sovelletaan oikeusnormia yli normin välittömän operaatioalan normin kohteena olevan tapausluokan ja käsillä olevan suhderelaation samankaltaisuuden ja sääntelyn tausta-arvojen perusteella (Aarnio, 1975).

Reaalisten näkökohtien merkitys oikeustieteelle on kuitenkin laajempi, eikä pelkisty vain tulkinta- ja argumentaatiovälineiden käyttöalueeseen. Etenkin globalisaation ja digitalisaation tuottaman yhteiskunnan pluralisaatiokehityksen on katsottu haastavan modernin oikeuden kykyä tuottaa eriytyvissä tilanteissa oikeudenmukaisia lopputuloksia (Koskenniemi, 2007; Karhu 2018; Päläs, 2022). Pluralismin haasteisiin vastaamaan hahmotellussa, *presumptiiviselle kontekstualismille* perustuvassa oikeussysteemin ideassa yksittäistapaukseen kiinnittyvistä olosuhteista, erityisyyksistä, tulee soveltamistilanteessa ratkaisua keskeisesti ohjaavia ainesosia. Oikeusnormistoa mukautetaan ja sovitetaan soveltamistilanteeseen olosuhteisiin sopivimman ratkaisun saavuttamiseksi, joskin sääntelyn tavoitteet ja arvot raamittavat mukauttamista (Pöyhönen, 2003; Karhu, 2018).

Tällaisia ratkaisu- ja kompromissisuuntautunutta juridiikkaa määrittäviä arvolähtökohtia ja tavoitteita ovat esimerkiksi sopimussuorituksen kohtuullisuus tai osallisuuden tukeminen. Sidosryhmäymmärrys ja ilmiölähtöisyys tarjoavat välineitä sen arviointiin, mitä ovat paikallisesti tai yksittäistilanteessa määrittyvä kohtuullisuus tai yksilön osallisuuden ilmentymät matkailussa. Samaten toimintatutkimusprosessi voi tarjota tilannesidonnaisia ehdotuksia ratkaisuksi ja kompromisseiksi taikka nostaa esiin toimimattomia vaihtoehtoja. Kysymys on tilanneherkän ja sopeutuvan juridiikan edellytyksistä. Ymmärrys seuraamusvaikutusten kentästä auttaa siten ratkaisuvaihtoehtojen punninnassa kirkastamaan sääntelyn taustalla olevien moraaliperiaatteiden ja arvojen käytännön merkityksiä. Arvot ja periaatepunninta korostuvat etenkin kiperissä tulkintatilanteissa, joissa sääntelyä ei saada suoraa vastausta tilanteiden oikeudelliseen arviointiin (ks. esim. Aarnio, 1982; Karhu, 2018).

Toimintatutkimus tuottaa tietoa myös lainvalmistelun, vaikuttamistyön ja lakiesitysluonnosten kriittisen arvioinnin tueksi. Asuinhuoneistojen käyttötarkoitussääntely tarjoaa tässäkin yhteydessä havainnollistavan esimerkin toimintatutkimuksen mahdollistamasta kritiikistä. Rakentamislain annetun esitysluonnokseen (YM, 2022) sisältyi 32 § ”*Asuin-, majoitus- ja työtila*”, jolla pyrittiin ainakin jossain määrin selkiyttämään asuinhuoneistojen lyhytaikaisuovutuksia koskevaa oikeustilaa. Sanotussa pykäläluonnoksessa tehtiin lainopillisesti katsottuna kyseenalainen viittaus ympäristöministeriön asetuksen (1008/2017) perustelumuikeeseen, jossa kestoltaan alle puolen vuoden asuinhuoneistoja koskevat vuokrasuhteet rinnastetaan majoitustoiminnaksi. Kyseinen viittaus ei olisi selkiyttänyt lyhytaikaisuovutusten sallittavuusarviointia ottaen huomioon toimintatutkimuksen tuottamat havainnot. Päinvastoin viittaus olisi sekavoittanut oikeustilaa entisestään. Ensinnäkin viittaus oli ongelmallinen perustuslain (731/1999) 80.1 §:n sääntelytasovaatimuksen näkökulmasta. Toiseksi epäselväksi jäi, tavoiteltiinko viittauksella sallitun ja kielletyn asuinhuoneistojen käytön erotteluperusteen syntymistä. Jos tavoiteltiin, esitysluonnoksessa ei tarkasteltu lainkaan sen vaikutuksia esimerkiksi asuinhuoneistojen vuokrausmarkkinoille, matkailuelinkeinoille tai työmarkkinoille. Lisäksi lausuntopalautetta käsittelevä esi-

tysluonnoksen luvun 6.17 otsikko oli lyhyt ”Airbnb”, mikä välittää etenkin toimintatutkimusaineistoon nähden yksipuolista, jäsentymätöntä kuvaa ilmiöstä, sen toimijakentästä ja vaikutuspiiristä.

Lainoppi puolestaan tarjoaa matkailututkimukselle avaimen oikeuden sisäisen maailman ymmärtämiseksi. Tieteenaloja yhdistävä toimintatutkimus on yksi väylä välittää lainopillisia havaintoja matkailututkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä, tuottaa poikkitieteellistä ymmärrystä toimija- ja sidosryhmätutkimukseen sekä tuottaa tietoa ja konkreettisia toimintaohjeita matkailualan vastuullisuustyöhön esimerkiksi julkishallinnon asiantuntijuutta kehittämällä (ks. Bhat, 2019). Oikeusjärjestyksen sisäisen dynamiikan ja säännösten vaikutussuhteiden tunteminen ovat edellytys matkailun yhteiskunnallisten oikeudellisten reunaehtojen ja vastuukerrostumien ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi. Lainopillinen tieto normi- ja tulkintaympäristöstä saattaakin tehdä näkyväksi yhteyksiä, joiden ansiosta matkailun vastuullisuustutkimus ikään kuin saavuttaa uusia toimijoita, oikeusjärjestyksestä ponnistavissa yhteyksissä, tutkimussuuntausten ja tieteenalojen katvealueita ylittäen.

Lähteet

- Aarnio, A. (1975). Laki, teko ja tavoite. Tutkimus tavoitteellisuudesta lain tulkinnassa ja sen soveltamisesta. Lainopillisen ylioppilastiedekunnan kustannustoimikunta.
- Aarnio, A. (1982). Oikeussäännösten tulkinnasta: tutkimus lainopillisen perustelun rationaalisuudesta ja hyväksyttävyydestä. *Juridica*.
- Aarnio, A. (1997). Oikeussäännösten systematisointi ja tulkinta. Teoksessa Juha Häyhä (toim.): *Minun metodini*. s. 35–56. Werner Söderström lakitieto
- Alvesalo-Kuusi, A. & Kumpula, A. (2021). Oikeussosiologia, oikeustiede ja lainoppi. Teoksessa Nieminen, K. & Lähteenmäki, N. (toim.), *Empiirinen oikeustutkimus*. Gaudeamus, s. 34–51.
- Bhat, P. I. (2019). *Idea and Methods of Legal Research*. Oxford University Press.
- Bradbury, H. (2015). Introduction: How to Situate and Define Action Research. Teoksessa
- Bradbury, H. (toim.), *The SAGE Handbook of Action Research*. 3. painos. SAGE Publication, s. 1–12.
- Davidson, N., Fink, M. & Infranca, J. (toim.) (2018). *The Cambridge Handbook of the Law of the Sharing Economy*. Cambridge University Press.
- Ervasti, K. (2017). *LAKIMIES, OIKEUS, YHTEISKUNTA – Oikeus yhteiskunnallisena käytäntönä*. Edita Publishing Oy.
- Hurmerinta-Haanpää, A. (2021). Toimintatutkimus oikeuden tutkimuksessa. Teoksessa Nieminen, K. & Lähteenmäki, N. (toim.), *Empiirinen oikeustutkimus*. Gaudeamus, 200–216.
- HE 139/2022 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle rakentamislainsäädännön ja siihen liittyviksi laeiksi.
- Houh, E. M., & Kalsem, K. (2014). It’s Critical: Legal Participatory Action Research. *Michigan Journal of Race & Law*, 19(2), 287–348.
- Jutila, S., Hakkarainen, M. & Päläs, J. (2020). Good Practices in Peer-to-Peer Accommodation: Final report of the project Possibilities and Challenges in Peer-to-Peer Accommodation. Multidimensional Tourism Institute (MTI), University of Lapland.
- Karhu, J. (2018). Fasilitointi, mukauttaminen ja oikeudellinen kokemus kontekstuaalisen oikeussysteemin kiinnekohtina. Teoksessa Kolehmainen, A. & Muhonen, E. (toim.), *Matti Ilmari Niemi – Esineoikeuden järjestelmän rakentaja*. Juhlajulkaisu Matti Ilmari Niemi 1958 – 24/2 – 2018. Alma Talent, s.1–13.

- Kekkonen, J. (1988) Mitä oikeushistoria on? *Lakimies* (3), 355–360.
- Klami, H. T. (1980). Johdatus oikeustieteen metodologiaan. Eri oikeudenalojen keskeisiä tutkimusongelmia. Turun yliopiston yksityisoikeuden laitoksen julkaisua A 24, 1980.
- Klami, H. T. (1996). ”Reaaliset” argumentit. *Lakimies* (3), 468–476.
- Koivisto, I. (2021). Pitäisikö oikeustieteessä puhua oikeuslähdeopin ohella myös ”tiedelähdeopista”? *Oikeus* (1), 102–109.
- Koskenniemi, M. (2007). Constitutuinalism as Mindset: Reflections on Kantian Themes About International Law and Globalization. *Theoretical Inquiries in Law* 8(1), 9–36.
- Päläs, J., & Määttä, K. (toim.) (2019). *Jakamistalousjuridiikan käsikirja*. Alma Talent.
- Päläs, J. (2020). Vertaismajoitustoiminnan säädösympäristö: selvitys vertaismajoitusta ja lyhytaikaista vuokrausta koskevasta keskeisestä sääntelystä. Vertaismajoitus, haasteet ja mahdollisuudet majoitustoiminnassa -hanke. *Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutin julkaisu*. Lapin yliopisto.
- Päläs, J., & Hovila, I. (2020). Mikä on asuinhuoneiston majoituskäyttöä? Siviilioikeudellisia välineitä maankäyttö- ja rakennuslain käyttötarkoitussääntelyn tulkintaan. *Defensor Legis* (3), 366–383.
- Päläs, J., Hovila, I., & Hakkarainen, M., (2021). Jakamistalous kaavoituksen ja asuntojen käyttötarkoituservioinnin häirikönä - taltuttaako epätyypillisyysooppi häirikön? *Lakimies* 7–8, 1269–1290.
- Päläs, J. (2022). Oikeusasema jakamistalouden hyödykesopimussuhteissa: tutkimus vallasta, subjektiivisista sekä oikeuden ja sosiaalisen välisestä etäännyttämisestä. *Acta electronica Universitatis Lapponiensis* 340. Lapin yliopisto.
- Makkonen, K. (1981). Oikeudellisen ratkaisutoiminnan ongelmia: rakenneanalyttinen tutkimus. *Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisu*, B-sarja, n:o 191.
- Minkkinen, P. (2017). Oikeus- ja yhteiskuntatieteellinen tutkimus – suuntaus, tarkastelutapa, menetelmä? *Lakimies* (7–8), 908–223.
- Minkkinen, P. (2021). Oikeustieteen itseymmärryksestä – lyhyt kommentti Thomas Wilhelmssonille. *Keskustelua. Oikeus* (1), 97–101.
- Siltala, R. (2003). Oikeustieteen tieteenteoria. A-sarja n:o 234. *Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisu*.
- Tolonen, H. (2003). *Oikeuslähdeoppi*. WSOY Lakitieto.
- Tuori, K. (2002). *Critical Legal Positivism*. Routledge.
- Wangerin, P. T. (1997). Action research in legal education. *Willamette Law Review*, 33(2), 383–410.
- Ympäristöministeriö, YM (2022). *Luonnos hallituksen esityksestä rakentamislainsiksi*.